Regio Deal Noardwest-Fryslân

Partijen:

1. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Hugo de Jonge, hierna te noemen: BZK;
2. De Minister van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw Micky Adriaansens, hierna te noemen: EZK;
3. De Minister van Justitie en Veiligheid, mevrouw Dilan Yesilgöz-Zegerius, hierna te noemen: JenV;
4. De Minister van Infrastructuur en Waterstaat, de heer Mark Harbers, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, mevrouw Vivianne Heijnen, hierna te noemen: IenW;
5. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de heer Piet Adema, hierna te noemen: LNV;
6. De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de heer Ernst Kuijpers, hierna te noemen: VWS.

Partijen genoemd onder 1 tot en met 6 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: het Rijk;

7. Gedeputeerde staten van de provincie Fryslân, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door mevrouw F.M. Wiersma, gedeputeerde, hierna te noemen: Provincie Fryslân;
8. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Harlingen, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, mevrouw C.M. Sjerps, hierna te noemen: Gemeente Harlingen;
9. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, de heer S. van Haersma Buma, hierna te noemen: Gemeente Leeuwarden;
10. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Waadhoeke, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de burgemeester, mevrouw M.C.M. Waanders, hierna te noemen: Gemeente Waadhoeke;
11. Het dagelijks bestuur van het Wetterskip Fryslân, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer R. van Maurik, lid dagelijks bestuur, hierna te noemen: Wetterskip Fryslân.

Partijen genoemd onder 7 tot en met 11 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: Regio;

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

Begripsbepaling:

In dit convenant wordt verstaan onder:

- *Regio Deal:* convenant dat door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties eventueel een andere minister/staatssecretaris en één of meer regiopartners is gesloten om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers in een regio te verbeteren;
- *Regio Envelop:* het bedrag van €900 miljoen dat beschikbaar is gesteld in het coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' van het kabinet Rutte IV om in de periode van 2022 – 2025 nieuwe Regio Deals af te sluiten;
- *Regiokassier:* publieke regiopartner, zijnde een provincie, gemeente of openbaar lichaam als bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen, die ten behoeve van de uitvoering van de Regio Deal de taak van kassier vervult of zal vervullen;
- *Regionale private financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een private regiopartner;
- *Regionale publieke financiering:* voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een publieke regiopartner, niet zijnde een specifieke uitkering, opdracht of subsidie van het Rijk;

- *Bijdrage in natura*: een bijdrage van eigen arbeid, het verlenen van een dienst en het inbrengen of ter beschikking stellen van (on)roerende goederen zonder dat daar een (evenredige) tegenprestatie tegenover staat.
- *Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals:* betreft de specifieke uitkering waarin de juridische- en financiële kaders en verplichtingen voor het toekennen van de rijksmiddelen uit de Regio Envelop aan een regiokassier door het Rijk staan.
- *De (Friese) Mienskip:* vertaald naar het Nederlands heeft het als betekenis 'de gemeenschap', maar het betekent veel meer. Mienskip is de onderlinge verbondenheid die wordt ingezet om de gemeenschap te beschermen.

Algemene overwegingen

1. Krachtige regio's dragen bij aan een veerkrachtige samenleving. In Nederland staan we met elkaar voor grote opgaven. Opgaven, die in elke regio anders tot uiting komen. Elke regio is immers uniek, heeft een eigen verhaal, identiteit en kansen. Het is belangrijk om oog te hebben voor de specifieke opgaven en ontwikkelmogelijkheden per gebied en om de ontwikkeling van stad en landelijk gebied in samenhang te beschouwen.
2. Het gaat om regionale opgaven en kansen die de draagkracht van individuele overheidslagen overstijgen en waar interbestuurlijk samenspel en samenwerking met kennisinstituten, maatschappelijke organisaties en/of bedrijfsleven nodig is om de opgaven effectief op te pakken.
3. In Regio Deals werken regionale partijen en Rijk samen als partners om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers (met andere woorden, de brede welvaart) te vergroten. De kracht van de regio is hierbij het uitgangspunt.
   Het kabinet stelt voor deze Regio Deals middelen beschikbaar uit de zogenoemde Regio Envelop, waaruit de Regio Deals vanuit het Rijk worden gefinancierd. Ook vanuit de regio zelf wordt gezorgd voor financiering. Ter onderstreping van hun partnerschap hebben Rijk en Regio als vertrekpunt dat de rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale (publieke en/of private) financiering.
4. De middelen uit de Regio Envelop dienen verder als vliegwiel voor extra investeringen in de regionale ontwikkeling zodat uiteindelijk vanuit de regio nog meer financiering wordt ingezet voor de aanpak van de regionale opgaven.
5. Deze integrale en gezamenlijke aanpak met bijbehorende financiering van zowel Rijk als regio is het onderscheidende karakter van de Regio Deals ten opzichte van reguliere beleidsinstrumenten.
6. Met de Regio Deal gaan Rijk en Regio een duurzaam partnerschap aan om de opgave die in de regio speelt gezamenlijk aan te pakken. Het ondertekenen van de Regio Deal is daarbij niet het eind, maar slechts het begin van de samenwerking.
7. De bijdragen uit de Regio Envelop zijn bedoeld als een tijdelijke impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij structurele exploitatiekosten van lange termijn investeringen geborgd moeten zijn.
8. Regio Deals gaan om meer dan alleen de gecoördineerde inzet van financiële middelen. Zij kenmerken zich ook door een sterke, continue inzet van alle betrokkenen, creëren nieuwe samenwerkingsvormen en niet-financiële ondersteuning om de, in de regionale opgave gestelde, ambities en doelen te bereiken. De Regio Deals hebben een lerend en adaptief karakter.
9. De in de Regio Deal gemaakte wederzijdse afspraken over ambitie, doelen, beoogde resultaten, inzet en aanpak zijn in gezamenlijk overleg en met onderlinge overeenstemming tussen Rijk en Regio tot stand gekomen.
10. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals vierde tranche worden door BZK beschikbaar gesteld als een specifieke uitkering op grond van de Regeling specifieke uitkering Regio Deals vierde tranche.

Specifieke overwegingen

Aansluiting bij regionale beleidsdoelen, programma's of actieplannen
De Regio bestaat uit drie gemeenten: gemeente Harlingen, (het noordwestelijke plattelandsdeel van de) gemeente Leeuwarden en gemeente Waadhoeke. De gemeenten tellen gezamenlijk rond de 75.000 inwoners (aandeel regio Noardwest-Fryslân) en hebben een werkzame beroepsbevolking van circa 36.000 personen[1]. Noardwest-Fryslân heeft een gezamenlijk Bruto Nationaal Regionaal Product (BRP) van ongeveer € 1,4 miljard (aandeel regio Noardwest-Fryslân)[2] en de lokale economie kenmerkt zich vooral binnen de maritieme, agrifood en industriële sectoren. De samenstelling en cultuur (mindset) van het midden- en kleinbedrijf is zodanig dat er veel kleine bedrijven zijn. 95% van de bedrijven heeft minder dan 10 werknemers. Het gebied staat bekend om de rust, het water en het unieke karakter dat de waddenkust met zich meebrengt. Met een haven, steden en landschappen die rijk zijn aan geschiedenis. Deze unieke Regio staat voor grote uitdagingen. Uitdagingen die kenmerkend zijn voor een regio gelegen aan de grenzen van het land.

De brede welvaart wordt op dit moment bedreigd door de demografische en klimaat ontwikkelingen. Daarom is de Regio al begonnen om met elkaar - overheden, ondernemers, onderwijs en het maatschappelijk middenveld - de Regio veerkrachtig te maken. In de komende jaren wil de Regio kunnen terugveren na crises die nu plaatsvinden op alle thema's uit de Monitor Brede Welvaart[3]: welzijn, gezondheid, arbeid en vrije tijd, materiële welvaart, wonen, samenleving, veiligheid, milieu. In Noardwest-Fryslân is deze triple helix al aan de slag gegaan met diverse uitdagingen. Onder andere wordt de economische structuur versterkt, de positieve gezondheid en leefbaarheid vergroot, het woningaanbod getransformeerd en werkt de Regio eraan om aantrekkelijk te worden voor toeristen en (nieuwe) inwoners om zo het arbeidspotentieel te versterken. Met deze inspanning is de Regio niet alleen van waarde voor de mensen in Noardwest-Fryslân, maar is het een vindplaats van oplossingen voor landelijke opgaven op brede welvaart. Noardwest-Fryslân staat niet stil.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelen of programma's
De Regio Deal Noardwest-Fryslân draagt bij aan diverse opgaven uit het Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' en nationale beleidsdoelstellingen, te weten:

- Duurzaam land: klimaat en energie, energiemix, mobiliteit, klimaatadaptatie, landbouw;
- Veiligheid en sterke samenleving: ondermijning, veiligheid, preventie;
- Bestaanszekerheid en kansengelijkheid: basis op orde (onderwijs), vergroten van kansengelijkheid, sterker beroepsonderwijs, arbeidsmarkt en inkomen;
- Welvarend land: vestigingsklimaat, innovatie, ondernemerschap, gezondheid.

Partijen zien mogelijkheden voor aansluiting op tal van relevante landelijke programma's. Hierbij wordt ingezet op samenwerking om deze in de Regio gezamenlijk uit te rollen, of gezocht naar een regionale 'plus' op bestaande programma's. In de samenwerking zoeken overheidspartijen naar wederkerigheid en meerwaarde, bijvoorbeeld om programma's beter uit te nutten of om elkaar van feedback te voorzien. Uitgangspunt hierbij is dat plannen naast elkaar staan en niet worden gestapeld, bijvoorbeeld om de combinatie van specifieke uitkeringen te voorkomen.

[1] Bron: CBS. Regionale kerncijfers Nederland. (eigen bewerking)
[2] Bron: eigen onderzoek door gemeente Harlingen en gemeente Waadhoeke. Op te vragen bij de betreffende gemeentes
[3] Bron: CBS. Monitor Brede Welvaart (2022), o.a. https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/thema

De Regio Deal Noardwest-Fryslân draagt bij aan de doelstelling van het programma 'Regio's aan de Grens' door de interbestuurlijke samenwerking tussen Rijk en Regio te versterken.

De doelstellingen van de Regio Deal Noardwest-Fryslân dragen bij aan de nationale programma's Mainports (lessen uit de Mainports aanpak worden gedeeld met de regionale havens zoals Harlingen), Preventie met Gezag (lessen uit Leeuwarden worden gedeeld met de rest van de Regio) en het Actieprogramma Veilig Ondernemen.

Urgentie

- In Noardwest-Fryslân spelen ontwikkelingen waardoor de brede welvaart onder druk komt te staan. De kern van de opgave ligt bij de dubbele vergrijzing en ontgroening. Uit onderzoek van het Planbureau Fryslân (PF) blijkt dat het aandeel 65-plussers in Noardwest-Fryslân hoger is dan in Nederland, en eveneens hoger dan de provincie Fryslân als geheel[4]. De komende decennia zal dit aandeel nog verder stijgen. Vooral het aandeel 80-plussers zal in de komende twintig jaar verdubbelen. De arbeidsmarkt, zorg en woningvoorraad komen onder druk te staan. De ambitie is de structuurversterking te zoeken waarbij het mes aan twee kanten snijdt. Adaptieve voorzieningen waar nu voor ouderen voorzieningen kunnen worden gecreëerd en behouden, maar waarbij in combinatie nu en later eenvoudig voorzieningen voor jongeren en gezinnen kunnen worden gemaakt.

- De Regio bevindt zich in een negatieve spiraal. De demografische ontwikkelingen zorgen voor gapende gaten in de arbeidsmarkt, een zeer kwetsbare economie, verkrotting van panden, het verdwijnen van voorzieningen en onderwijs, zorg die onder druk staat en kansen voor malafide partijen. De negatieve spiraal moet worden tegengegaan. De negatieve ontwikkelingen zoals in dit hoofdstuk beschreven zullen veelal plaatsvinden in het landelijk gebied. Tegelijkertijd vindt groei plaats in het stedelijk gebied, waardoor er twee sporen en een grote tweedeling zullen ontstaan in de samenleving. Het platteland verliest mobiliteit, voorzieningen, toerisme, economische kracht en vitaliteit binnen de Regio. Met de Regio Deal wordt deze spiraal afgeremd, door op de thema's economie, vitaliteit binnen de Regio en landschap actie te onder nemen.

- Voor de arbeidsmarkt en economie hebben vergrijzing en ontgroening grote gevolgen. De beroepsbevolking daalt en er zal een groot tekort van goed opgeleide jongeren ontstaan. Met ook het dalen van het niveau van voorzieningen belandt het vestigingsklimaat in een negatieve spiraal. Daarmee zullen de banen voor praktisch opgeleiden verdwijnen. Specifiek de landbouw en maritieme sector moeten op zoek naar houdbare en innovatieve businessmodellen, met oog voor ondernemerschap in een gezonde balans met de natuur. Naast deze opgave speelt er iets anders dat typerend is voor Noardwest-Fryslân. Slechts 1% van de bedrijven heeft meer dan 50 werknemers. Dit betekent dat grote investeringen in Human Resources, innovatie, validatie en communicatie te weinig plaatsvinden. Hiermee loopt de Regio op grote schaal nieuwe producten, diensten én nieuwe talenten mis. Het herstel van de regionale arbeidsmarkt van Noardwest-Fryslân zal bij een economische schok twee keer langzamer gaan dan gemiddeld in Nederland.

- Noardwest-Fryslân wordt, net als de rest van Nederland, geconfronteerd met grote maatschappelijke opgaven op het gebied van klimaatverandering, duurzaamheid, veiligheid en toekomstbestendige landbouw. Specifiek het verlies van biodiversiteit en grondverzilting kenmerkt de Regio. Dit maakt dat gezamenlijke interventies nodig zijn om de rijke bodem te beschermen.

- De druk op de beschikbare ruimte neemt toe. Functies t.b.v. natuur, voedselproductie, energieopwekking, waterberging, CO2-opslag, woningbouw, toerisme en recreatie, behoud

[4] Bron: Fries Sociaal Planbureau, Monitor Bevolking, https://www.planbureaufryslan.nl/monitoren/bevolking/

van landschappelijke cultuurhistorische waarden. Tegelijkertijd veranderen de omstandigheden snel: verzilting, verlagen stikstofuitstoot, verdroging, hittestress, etc. Niet veranderen is geen optie. Er ligt een grote transitieopgave.

Waarom is er een rol voor het Rijk?

Naast de opgaven en problematiek in Noardwest-Fryslân beschikt de Regio tegelijk over veerkracht. De uitdagingen die nu en in de toekomst op het gebied afkomen, gaan de draagkracht van de Regio echter ten dele te boven. De opgaven zijn complex en meervoudig. Dit maakt verdere krachtenbundeling met het Rijk noodzakelijk om de brede welvaart in Noardwest-Fryslân te versterken. En deze Regio Deal kan ook bijdrage aan het behalen van nationale beleidsdoelen zoals hierboven beschreven en zet het een vliegwiel in werking, waarbij ook andere partijen in de Regio mee-investeren (overheden, bedrijfsleven, onderwijs). Ook kan deze Regio Deal als voorbeeld dienen voor het Rijk hoe het verschil tussen de leefbaarheid in tussen stad en platteland te verkleinen.

Het Rijk levert – naast een financiële bijdrage – ook een inhoudelijke bijdrage aan deze Regio Deal op de volgende wijze:

- Participeren in de Regio Deal op ambtelijk en bestuurlijk niveau;
- Het werken aan de wegneming van eventuele belemmeringen in wet- en regelgeving aan de hand van concrete casussen en het faciliteren van maatwerk voor de Regio;
- Attenderen van (mee)koppelkansen en aanvullende mogelijkheden vanuit verschillende departementen;
- Inbrengen van kennis, ervaring en netwerken van het Rijk en andere regio's.

Voor het Rijk is deze Regio Deal interessant vanwege de impact die de deal heeft, ook buiten de Regio, en de kansen die er liggen om de innovatieve oplossingen die worden ontwikkeld op te schalen.

Komen het volgende overeen:

1. Ambitie, doel, aanpak en beoogde resultaten Regio Deal Noardwest-Fryslân

Artikel 1 – Ambitie

De Regio zet zich in om met een integrale aanpak Noardwest-Fryslân te ontwikkelen tot koploper duurzaam brede welvaart in perifere regio's binnen Nederland. De Regio streeft naar:

- een structuurversterking van de regionale economie;
- versterken van het vestigingsklimaat voor (grotere) bedrijven);
- meer innovatiekracht en ondernemerschap;
- passende banen voor alle inwoners;
- ontwikkelingsmogelijkheden en kansen voor jongeren;
- een gezonde leefomgeving;
- vitale kernen en dorpen;
- meer duurzame energieopwekking;
- een goede bereikbaarheid;
- gezonde natuur;
- behoud van het landschap.

Daarnaast hebben Partijen de ambitie om met deze Regio Deal een duurzaam partnerschap aan te gaan om de (regionale) maatschappelijke en economische opgaven aan te pakken. Niet alleen de

overheden gaan nauwer samenwerken, ook de andere triple helix partners (bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen) worden daarbij betrokken.

De Regio Deal Noardwest-Fryslân is de eerste stap richting het realiseren van deze ambitie. Na afloop van de Regio Deal volgt een tweede fase waarin de Regio het voortouw neemt om in het kader van het partnerschap tussen Rijk en Regio een verdere impuls te geven aan de resultaten die met de Regio Deal zijn bewerkstelligd om de ambitie te vervullen.

Artikel 2 - Doel

De Regio Deal is een lange termijn investering in de regio, wiens vruchten ook na het afronden van de deal in 2028 zich blijven voortzetten. De inwoners, het bedrijfsleven en het onderwijs in deze Regio merken het verschil dat de Regio Deal maakt: De mienskip blijft vitaal en staat centraal, de brede welvaart wordt vergroot en kleine tot grote bedrijven zullen de economische welvaart merken, mobiliteit is toekomstbestendig, ouderen krijgen nodige zorg, men woont prettig en ondermijning wordt het hoofd geboden. Jongeren krijgen alle kansen voor opleiding en op de arbeidsmarkt en voor gezinnen is het prettig wonen in de Regio. De Regio heeft een gezondere bodem met schoner water, geschikt voor landbouw, visserij en natuur. Daarbij wordt zoveel mogelijk eigen duurzame energie beheerd.

Artikel 3 – Inzet en aanpak

Partijen zetten zich per programmalijn en thema in om de beoogde resultaten van de Regio Deal te realiseren. Elke pijler heeft een specifieke aanpak.

Partijen zetten in op het aanpakken van een aantal prangende uitdagingen binnen Noardwest-Fryslân, door kennis te delen en efficiënt samen te werken en innovaties te versnellen. Er is een integraal programma ontwikkeld waarbij projecten en maatregelen op elkaar ingrijpen, elkaar versterken en zodoende meerwaarde creëren. Geen enkel project kan op zichzelf staand succesvol gerealiseerd worden. Zo kan innovatie in de landbouw niet plaatsvinden als er geen goedgeschoold personeel beschikbaar is en hebben de vitale kernen en versterking van het vestigingsklimaat pas zin als goede bereikbaarheid gerealiseerd wordt. Inwonersparticipatie is hierin een belangrijke kernwaarde. Het draait uiteindelijk om de mienskip, daarom staan in veel pijlers de inwoners ook centraal.

Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet om de beoogde resultaten van Regio Deal Noardwest-Fryslân te bereiken. De Regio geeft uitvoering aan de aanpak van de Regio Deal zoals uitgewerkt in dit artikel. Bij deze aanpak werken partijen samen met relevante bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen, woningcorporaties, overheidsinstellingen, maatschappelijke organisaties en met de inwoners van Noardwest-Fryslân.

De aanpak bestaat uit drie pijlers.

1. Vitale economie

   1A Hands on Valley
   - Het aanstellen van kennismakelaars. De kennismakelaar is het informatiepunt waar ondernemers en onderwijs naartoe kunnen voor het zoeken van partners voor voorgestelde projecten en om in contact gebracht te worden met andere partijen.
   - Het opzetten van een programma van innovatietafels. De innovatietafels vormen een platform om ondernemers met creatieve ideeën in kansrijke sectoren te begeleiden in de ontwikkeling van hun businessmodel.
   - Het oprichten van een ondernemers- en mentorprogramma. Het organiseren van meerdere jaarlijkse bijeenkomsten, waarbij startende en gevestigde ondernemers met elkaar in contact gebracht worden om startende ondernemers te helpen.

- Creatie van een agrifoodhub. Het ontwikkelen van een scherpe positionering met het unique selling point van Noardwest-Fryslân voor de agrifoodsector waarbij wordt aangesloten op het bestaande kennisnetwerken.
- Creatie van een maritieme hub. Het ontwikkelen van een scherpe positionering met het *unique selling point* van Noardwest-Fryslân voor de maritieme sector waarbij wordt aangesloten op het bestaande kennisnetwerken.
- Acquisitie en onderzoek voor de modernisering van bedrijventerreinen. Een aanpak om bedrijventerreinen aantrekkelijker en duurzamer te maken.
- Regiomarketing en behoefteonderzoek. Het uitvoeren van een behoefteonderzoek om de bereidheid en wensen om hier te komen werken in kaart te brengen.

1B Leven Lang Leren

- Leren en werken in je eigen regio. Een onderwijsprogramma met lessen en stages met uiteindelijk een grotere kans op een baan in de Regio. Dit is er voor scholieren en voor herintreders, zij-instromers en nieuwkomers op de arbeidsmarkt.
- Verbeterde afbouw arbeidsmarkt. Aanstellen van coaches om nieuwe generaties goed in te werken.
- Werkcarrousel per sector. Potentiële werknemers worden gekoppeld aan bedrijven door inzichtelijk te maken welk talent er aanwezig is en welke baankansen er bestaan in de Regio.
- Verbeterplan arbeidsmigranten. Het aanbieden van taallessen en scholing aan arbeidsmigranten om talenten voor de Regio te behouden.
- Academie van Franeker. Uitbouwen onderwijsmogelijkheden van de academie door de samenwerking met ondernemers in de regio te verbeteren.

1C Beleef Noardwest

- Een relevant, vindbaar, beleefbaar en toegankelijk Fryslân. Ingezet wordt op de versterking van de kwaliteit en toegankelijkheid van de Regio, versterking van de beleving van de Waddenkust en eilandtoerisme en versterking van waterrecreatie.
- Aanpak verbetering regiomarketing. De Regio stelt een analyse en meerjarenplan op voor de verbetering regiomarketing, positioneert streekmerken, verbetert de samenwerking met ondernemers, optimaliseert de informatievoorziening en vergroot de ambassadeurschap van de regionale verhaallijnen.

1D Nieuwe mobiliteit

- Overkoepelende mobiliteitsvisie. Bestaande visies verbinden, vervoersstromen (op basis van vervoersdata) en vervoersvragen in onderlinge samenhang beschouwen. Doel is het verbeteren van het mobiliteitsaanbod en inzet op ontschotting van overheidsbudgetten van doelgroepenvervoer en regulier OV. Dit komt samen in een aantal pilots m.b.t. innovatief publiek vervoer, met de volgende elementen:
- Mobiliteitshubs. Oprichten van verschillende soorten hubs voor alle vervoerstromen: particulier, toeristisch, stads- en Waddenhub.
- Mobility as a Service (MaaS) pilots. Via een digitaal kanaal meerdere soorten mobiliteitsservices aanbieden, bijvoorbeeld door middel van een app voor nieuwe vormen van vervoer.
- WMO-vervoer: Jobinder/Bemup. Een andere wijze van WMO-vervoer.
- Right to challenge. Ruimte bieden voor inwoners om taken op het gebied van mobiliteit van de overheid over te nemen.
- Marketing Nieuwe Mobiliteit. Communicatie & marketing rond nieuwe mobiliteit.

2. Kwaliteit van leven

2A Vitale kernen

- Onderzoek leefbaarheid en vitaliteit. In kaart brengen wat de status is van de kernen in Noardwest-Fryslân zodat een integrale aanpak gemaakt wordt voor de vitaliteit.
- Actieplan voor kernen (vitaliseringsfonds). In 10 prioritaire kernen (of wijken) waar de leefbaarheid onder druk staat of dreigt te staan komt de Regio tot concrete maatregelen om de leefbaarheid te versterken. Dit gaat via een aanjaagteam en een vitaliseringsfonds. Een van de projecten gaat om sociaal-innovatieve doorontwikkeling van het ziekenhuis in Harlingen. Vanuit de aanpak in 10 kernen wordt ingezet op een aantal sporen:
    - Loket woonopgaven. Een loket om mensen te helpen met het verbeteren van woningen en het voorkomen van verpaupering. Het loket geeft advies en kan eventueel subsidies uitreiken.
    - Innovatie in de zorg. Creëren van woonzorggebieden/zones die bijdragen aan het vitaal ouder worden. Reguleren van zorgaanbod en inzet op samenwerking die bijdragen aan blijvende inzet van afdoende zorgpersoneel. (Voor beide geldt dat gebiedsgericht werken van belang is). Preventie, gezond opgroeien, vitaal ouder worden, versterken van de sociale basis en beperken van ontgroening.
    - Aanpak onderwijs op peil. Brede talentontwikkeling in dorpen en wijken middels passende onderwijsvoorzieningen.

2B Ondermijning

- Onderzoek om het informatiebeeld te versterken. Een specialistenteam bestaande uit analisten/data-analisten/controleurs OOV en Boa's gaat aan de slag. Er wordt een team opgeleid voor controles (o.a. bedrijventerreinen en vakantieparken) om beter zicht te krijgen op malafide praktijken, inzetbaar in de Regio.
- Samen met onze partners het ontwikkelen en testen innovatieve controle- en onderzoeksmethoden. Bijvoorbeeld op het gebied van Artificial Intelligence, drones of digitale hekwerken. Vanuit de toolbox wordt vervolgens gekeken of de nieuwe technologieën voldoende functioneren om op bijzondere plekken zoals een onoverzichtelijk havengebied extra controle en toezicht te kunnen uitvoeren.
- Met slimme investeringen in zorg- en preventiestructuren wordt voorkomen dat jongeren de overstap naar het criminele circuit maken. Hiervoor zet de Regio in op o.a. het project Jonge aanwas: onderdelen uit het programma 'Preventie met Gezag' worden uitgerold over de gehele Regio. Daarnaast wordt in het kader van preventie rioolwateronderzoek uitgevoerd in samenwerking met Wetterskip Fryslân.

3. Natuurlijk in balans

3A Landschap, landbouw en water

- Creatie van een bioregio. Focus op natuurinclusieve landbouw met aandacht voor de bodem en herstel van de biodiversiteit,dat maatschappelijke draagvlak heeft en economisch rendeert.
- Integrale aanpak verzilting. Kennis vergaren over zoetwater,hoe dit kan worden behouden en kijken naar mogelijkheden om landbouw voort te zetten op zilte gronden.
- Onderzoek havenslib Onderzoek of havenslib geschikt is om in de landbouw toe te passen.
- Verduurzamen van de regionale voedselsector. Focus op korte ketens, gezondheid en vitaliteit van het platteland.

3B Energielandschap

- Het Energielandschap. Onderzoek en uitwerking van een innovatieve manier om een nieuw landschap te creëren waarin verschillende uitdagingen (schone opwek energie, verzilting, verzakking, gebrek aan biodiversiteit, nieuwe manier van landbouw) integraal wordt benaderd.

- Oprichten regionale energiecoöperatie. In deze energiecoöperatie werken gemeenten samen met bestaande initiatieven en inwoners om werk te maken van de regionale energievoorzieningen.
- Oprichten ontwikkelingsfonds voor duurzame energie. Inwoners investeren in regionale energieopwekking en halen er zelf direct rendement uit.

Artikel 4 – Beoogde resultaten

Partijen spannen zich in om binnen de Regio Deal Noardwest-Fryslân de volgende resultaten te bereiken:

1. Vitale economie

1A Hands on Valley. Beoogd wordt o.a. de volgende resultaten te bereiken:
- Kennismakelaars zijn aangesteld.
- Een programma van innovatietafels is opgezet.
- Een ondernemers- en mentorprogramma is opgezet.
- Een agrifoodhub is gecreëerd.
- Een maritieme hub is gecreëerd.
- Opgeleverd acquisitie en onderzoek voor de modernisering van bedrijventerreinen.
- Opgeleverd regiomarketing en behoefteonderzoek.

1B Leven Lang Leren. Beoogd wordt o.a. de volgende resultaten te bereiken:
- Een onderwijsprogramma voor Leren en werken in je eigen regio is uitgevoerd.
- Er zijn coaches aangesteld voor het verbeteren afbouw arbeidsmarkt.
- Er is een werkcarrousel per sector om Potentiële werknemers te koppelen aan bedrijven.
- Er is een verbeterplan arbeidsmigranten in uitvoering.
- Academie van Franeker. Er zijn onderwijsmogelijkheden van de academie uitgebouwd.

1C Beleef Noardwest. Beoogd wordt o.a. de volgende resultaten te bereiken:
- Er is ingezet op de versterking van de kwaliteit en toegankelijkheid van de rRegio, versterking van de beleving van de Waddenkust en eilandtoerisme en versterking van waterrecreatie.
- Er is een aanpak verbetering regiomarketing.

1D Nieuwe mobiliteit. Beoogd wordt o.a. de volgende resultaten te bereiken:
- Er is een overkoepelende mobiliteitsvisie.
- Er zijn verschillende soorten mobiliteitshubs opgericht.
- Via een digitaal kanaal zijn meerdere soorten mobiliteitsservices aangeboden.
- Er zijn pilots gestart met een andere wijze van WMO vervoer.
- Er zijn pilots gestart waarin inwoners taken op het gebied van mobiliteit van de overheid hebben overgenomen.
- De communicatie & marketing rond nieuwe mobiliteit is operationeel.

2. Kwaliteit van leven

2A Vitale kernen. Beoogd wordt o.a. de volgende resultaten te bereiken:
- Er is in kaart gebracht wat de status is van de kernen in Noardwest-Fryslân voor een integrale aanpak voor de vitaliteit.
- In 10 prioritaire kernen (of wijken) waar de leefbaarheid onder druk staat of dreigt te staan is de Regio tot concrete maatregelen gekomen om de leefbaarheid te versterken.

2B Ondermijning. Beoogd wordt o.a. de volgende resultaten te bereiken:
- Er is een aangescherpt ondermijningsbeeld ontwikkeld.
- Er zijn 3 innovatieve controle en onderzoeksmethoden ontwikkeld en getest.

- Er is geïnvesteerd in zorg- en preventiestructuren.

3. Natuurlijk in balans

3A Landschap, landbouw en water. Beoogd wordt o.a. de volgende resultaten te bereiken:

- Er is een 'bioregio Noardwest' gecreëerd.
- Er is een integrale aanpak verzilting gemaakt.
- Er is onderzoek gedaan of havenslib geschikt is om in de landbouw toe te passen
- Er is een start gemaakt met het verduurzamen van de regionale voedselsector

3B Energielandschap. Beoogd wordt o.a. de volgende resultaten te bereiken:

- Het energielandschap is verder uitgewerkt.
- Er is een regionale energiecoöperatie opgericht.
- Er is een ontwikkelingsfonds voor duurzame energie opgericht.

2. Inzet middelen Regio Envelop voor uitvoering Regio Deal Noardwest-Fryslân

Artikel 5 – Uitgangspunten

1. Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal Noardwest-Fryslân. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal Noardwest-Fryslân zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de ambitie, het doel, de beoogde resultaten en de aanpak van de Regio Deal Noardwest-Fryslân zoals bedoeld in artikelen 1 tot en met 4. Op deze wijze zetten Partijen zich in om de regionale opgave van regio Noardwest-Fryslân te realiseren.
2. BZK reserveert maximaal € 20 mln. inclusief eventueel verschuldigde BTW vanuit de Regio Envelop als rijksbijdrage voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling. Maximaal 3% van de totaal ontvangen rijksbijdrage mag aan uitvoeringskosten oftewel VAT-kosten (Voorbereiding, Administratie en Toezicht) worden besteed. Van dit percentage kan onder omstandigheden en voldoende onderbouwd worden afgeweken.
   De regiopartners reserveren minimaal een bedrag van in totaal € 20 mln inclusief eventueel verschuldigde BTW aan regionale financiering voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Maximale rijksbijdrage[1)]	Regionale financiering[1)]	Totaal bedrag
Pijler Vitale Economie	€ 8,7 mln.	€ 7,9 mln.	€ 16,6 mln.
Pijler Kwaliteit van leven	€ 8,0 mln.	€ 7,9 mln.	€ 15,9 mln.
Pijler Natuurlijk in Balans	€ 2,7 mln.	€ 3,6 mln.	€ 6,3 mln.
Uitvoeringskosten (VAT)	€ 0,6 mln.	€ 0,6 mln.	€ 1,2 mln.
Bijdragen totaal maximaal	€ 20 mln.	€ 20 mln.	€ 40 mln.

1) Dit bedrag is inclusief eventueel verschuldigde BTW.

3. De verdeling opgenomen in de tabel in het tweede lid geldt als uitgangspunt. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg zoals bedoeld in artikel 7, eerste lid, een gewijzigde verdeling afspreken. Op deze wijziging van Regio Deal Noardwest-Fryslân is artikel 12 van toepassing.

Artikel 6 - Regiokassier

Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal Noardwest-Fryslân gemeente Waadhoeke de rol zal vervullen van regiokassier. De regiokassier draagt zorg voor het nakomen van de financiële kaders, zoals verwoord in de Regeling specifieke uitkering Regio Deals vierde tranche.

3. Governance uitvoering Regio Deal Noardwest-Fryslân

Artikel 7 - Rijk–Regio-overleg

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Noardwest-Fryslân en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg zorgt voor de coördinatie van de inzet van Partijen in het kader van de uitvoering van Regio Deal Noardwest-Fryslân, de daarbij behorende uitwisseling van informatie en voor het bespreken van de voortgang, inclusief de in artikel 8 bedoelde monitoring.

2. Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, uiterlijk in de maand september, ten behoeve van de bespreking van de in artikel 8, tweede lid, bedoelde jaarlijkse voortgangsrapportage Regio Deal Noardwest-Fryslân.
3. Het Rijk-Regio-overleg formuleert en bewaakt de kaders waarbinnen de uitvoering van de Regio Deal Noardwest-Fryslân plaatsvindt.
4. Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit de volgende vertegenwoordigers:
   a. vanuit de ministeries van het Rijk:
      i. Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties;
      ii. Economische Zaken en Klimaat;
      iii. Justitie en Veiligheid;
      iv. Infrastructuur en Waterstaat;
      v. Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
      vi. Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

   b. vanuit de Regio:
      i. Provincie Fryslân;
      ii. Gemeente Harlingen;
      iii. Gemeente Waadhoeke;
      iv. Gemeente Leeuwarden;
      v. Wetterskip Fryslân.

5. Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze. Voor de uitvoering van de Regio Deal Noardwest-Fryslân maakt het Rijk-Regio-overleg hiertoe nadere werkafspraken en legt deze vast. Onder meer wordt in deze werkafspraken vastgelegd op welke wijze de Partijen verantwoording afleggen aan hun volksvertegenwoordigers en achterbannen.

4. Monitoring, evaluatie en communicatie Regio Deal Noardwest-Fryslân

Artikel 8 – Evaluatie en voortgang
Toelichting: in de Regio Deals zoeken we de balans tussen leren en verantwoorden. We willen dan ook naast de (voortgang op de) te realiseren projecten en resultaten, bekijken wat er is geleerd over wat de regionale opgave veroorzaakt en hoe deze effectief kan worden aangepakt.

1. De Regio brengt de beginsituatie van de regionale opgave in kaart. Daarnaast bepaalt de Regio een evaluatie-aanpak waarmee bijgehouden kan worden of de afgesproken inzet en aanpak (artikel 3) bijdraagt aan de doelen (artikel 2) van de Regio Deals. De beginsituatie en evaluatie-aanpak zijn beschreven in het voorjaar van 2024.
2. De Regio stelt éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op, met daarin:
   a. de voortgang van de initiatieven en projecten;
   b. in hoeverre partijen op schema liggen om de beoogde resultaten (artikel 4) te behalen.
3. De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt in concept voor 15 juni van ieder jaar voorgelegd aan de minister.
4. De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken provinciale staten, gemeenteraden, algemene besturen informeren. BZK gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.
5. BZK draagt zorg voor onderzoek, betreffende het geheel van de Regio Deals (o.m. de resultaten en effecten van de Deals voor brede welvaart). De Regio verleent haar medewerking hieraan.

Artikel 9 – Communicatie

1. Partijen communiceren eensluidend over de Regio Deal Noardwest-Fryslân. Hiertoe wordt gewerkt met een kernboodschap. De kernboodschap is: 'Met de Regio Deal Noardwest-Fryslân wordt een stevige impuls gegeven aan de realisatie van de ambitie om met een integrale aanpak Noardwest-Fryslân te ontwikkelen tot koploper duurzaam brede welvaart in perifere regio's binnen Nederland. De regio streeft naar een structuurversterking van de regionale economie, meer innovatiekracht en ondernemerschap, passende banen voor alle inwoners, ontwikkelingsmogelijkheden en kansen voor jongeren, een gezonde leefomgeving, vitale kernen en dorpen, duurzame energie, een goede bereikbaarheid, gezonde natuur en behoud van het landschap.'
2. De communicatie over de Regio Deal Noardwest-Fryslân verloopt primair vanuit de Regio door de Regio, via Gemeente Waadhoeke. Het Rijk draagt de kernboodschap ook uit via zijn eigen kanalen.
3. Er wordt een gezamenlijk communicatieplan besproken en nader afgesproken door het in artikel 7 bedoelde Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal Noardwest-Fryslân vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in het kader van de Regio Deal Noardwest-Fryslân. Hiervoor worden in het Rijk-Regio-overleg nadere werkafspraken gemaakt.

5. Slotbepalingen

Artikel 10 - Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal en/of de daaruit voortvloeiende maatregelen worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd en uitgewerkt in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 11 - Gegevensuitwisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheimhouden en deze geheel noch gedeeltelijk aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.
2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacygevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante internationale, Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 12 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen, conform het gestelde in lid 2 tot en met 4 van dit artikel.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek tot wijziging schriftelijk kenbaar heeft gemaakt aan het programmateam Regio Deals BZK. Het programmateam Regio Deals BZK informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en draagt zorg voor agendering van het wijzigingsverzoek in het Rijk-Regio overleg. Wanneer vertegenwoordigers van Partijen niet kunnen deelnemen aan het Rijk-Regio overleg, kunnen zij hun instemming kenbaar maken via een e-mail.
3. Nadat alle Partijen aan het programmateam Regio Deals BZK kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt dit vastgelegd in het verslag van het Rijk-regio overleg. Het wijzigingsvoorstel wordt verwerkt in een addendum, die door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties wordt ondertekend. Het addendum, het verslag van het Rijk-Regio overleg en de verklaringen tot instemming worden als bijlage aan deze Regio Deal gehecht.

4. Het addendum wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

Artikel 13 - Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal Noardwest-Fryslân met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de Regio Deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.
3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal Noardwest-Fryslân krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 14 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Noardwest-Fryslân als nieuwe partijen toetreden tot deze Regio Deal. Een toetredende partij dient de verplichtingen die voor haar uit het convenant voortvloeien te aanvaarden.

1. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Noardwest-Fryslân wordt gericht aan het programmateam Regio Deals BZK. Het programmateam informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
2. Zodra alle Partijen aan het programmateam Regio Deals BZK schriftelijk kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Noardwest-Fryslân en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
3. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal Noardwest-Fryslân gehecht.

Artikel 15 – Nakoming

De Regio Deal is niet in rechte afdwingbaar. Partijen kunnen op tekortkomingen in de nakoming van de Regio Deal of van afspraken die daarmee samenhangen, bij de bevoegde rechter geen beroep doen.

Artikel 16 - Counterparts

De Regio Deal Noardwest-Fryslân kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 17 - Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal Noardwest-Fryslân.

Artikel 18 – Inwerkingtreding en looptijd

Deze Regio Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 31 december 2028.

Artikel 19 - Openbaarmaking

1. Deze Regio Deal zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. BZK rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Artikel 20 - Strijd met Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals

Enige bepaling in deze Regio Deal die in strijd is met de Regeling Specifieke uitkering vierde tranche Regio Deals (zoals deze luidt op het moment dat de strijdigheid zich voordoet of alsdan in

bestuursrechtelijke zin is vastgesteld) moet als niet-bindend worden beschouwd en zal, voor zover nodig, verwijderd en vervangen dienen te worden door een bepaling die bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. Het overige deel van de Regio Deal blijft in een dergelijke situatie ongewijzigd.

Artikel 21 - Ongeldigheid

Indien een bepaling van de Regio Deal in enige mate als nietig, vernietigbaar, ongeldig, onwettig of anderszins als niet-bindend moet worden beschouwd, wordt die bepaling, voor zover nodig, uit de Regio Deal verwijderd en vervangen door een bepaling die wel bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. Het overige deel van de Regio Deal blijft in een dergelijke situatie ongewijzigd.

Artikel 22 - Publiekrechtelijke medewerking en toepasselijk recht

1. De in het kader van Regio Deal door Partijen te verlenen (publiekrechtelijke) medewerking laat de publiekrechtelijke positie en bevoegdheden van Partijen onverlet.
2. Op deze Regio Deal is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend.

Regio Deal Noardwest-Fryslân

Plaats:
Datum:

De minister van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties
Hugo de Jonge